

Qualitative Study of Pathology of Virtual Academic Evaluation in Non-observance of Moral Principles

Tayebeh Tavassoli*
Maedeh Saeedi Niya**

Introduction

Currently, in the global arena and in our country, virtual education and, consequently, virtual academic evaluation is the most important issue in the field of education; Therefore, the purpose of this study is the pathology of moral principles in virtual academic evaluation from the perspective of primary school teachers in the three city of Lorestan Province.

Method

This research is qualitative in terms of approach, practical in terms of purpose and descriptive in terms of nature. The sampling method is purposeful, which has been done with maximum diversity. The sample size reached 25 people up to the theoretical saturation rule. The data collection tool was a researcher-made questionnaire and a semi-structured interview. After coding by Maxqda10 software, the data were analyzed in the form of main and sub-categories, the output of which can be seen in the form of tables.

Results

The research findings shows three main categories include 1) components of non-observance of moral principles, 2) their origin and 3) aggravating factors, also sub-categories in pathology of moral principles. The most frequent sub-categories in non-observance of ethical principles by students include: entering the scientific bases of the network, consulting with others, using textbooks, lack of learning lessons, not supervising school parents, forcing parents to get high grades, improper family upbringing, scoring of

---

* Assistant Professor, Department of Education, Qom University, Qom, Iran. *Corresponding Author:* Tavassoli_t@yahoo.com

** Master student, Qom University, Department of Education, Qom, Iran.

the educational system, the influence of peers and the inability of the teacher to hold the exam.

This study also presents the effect of non-compliance with moral principles in virtual evaluation on the content of education in 5 sub-categories and solutions to overcome them in 6 sub-categories.

Discussion

In this research, problems and strategies for promoting ethics in learners have been pointed out, the use of which guides the educational strategies of parents and educators and can be helpful in teaching and learning.

Keywords: “Pathology”, “Moral principle”, “Virtual academic evaluation”, “Primary school”.

Author Contributions: In the present study; the research design, the process of data collection, analysis and interpretation of the findings, was done by researchers and discussed with colleagues and professors of technology.

Conflicts of interest: The authors declare there is no conflict of interest in this article.

Funding: Funding: The present study did not receive financial support from any institution and all costs were borne by researchers

---

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۱۱/۰۵
تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۱/۰۷/۲۵

مجله‌ی علوم تربیتی دانشگاه شهید چمران اهواز
پاییز و زمستان ۱۴۰۱، دوره‌ی ششم، سال ۲۹
شماره‌ی ۲، صص: ۸۵-۱۰۴

مقاله پژوهشی

مطالعه کیفی از آسیب شناسی ارزشیابی تحصیلی مجازی در عدم رعایت اصول اخلاقی

طیبه توسلی*

مائده سعیدی نیا**

چکیده

در حال حاضر در عرصه جهانی و در کشور ما، آموزش مجازی و به تبع آن ارزیابی تحصیلی مجازی، مهم‌ترین موضوع در عرصه تعلیم و تربیت است، لذا هدف از انجام این پژوهش، آسیب شناسی ارزشیابی تحصیلی مجازی در عدم رعایت اصول اخلاقی با نظرسنجی از معلمان مقطع ابتدایی سه شهر استان لرستان است. این تحقیق از نظر رویکرد، کیفی و از لحاظ هدف، کاربردی و از نظر ماهیت، توصیفی است. روش نمونه‌گیری هدفمند است که با رعایت حداکثر تنوع صورت گرفته است. حجم نمونه تا قاعده اشباع نظری به ۲۵ نفر رسید و ابزار جمع‌آوری داده‌ها پرسش‌نامه محقق ساخته و مصاحبه نیمه ساختار یافته بود. داده‌ها پس از کدگذاری توسط نرم‌افزار Maxqda10 بررسی شدند. یافته‌های پژوهش شامل سه مقوله اصلی: (۱) مؤلفه‌های عدم رعایت اصول اخلاقی، (۲) منشأ پیدایش آنها و (۳) عوامل تشدید کننده، و همچنین ۱۳ مقوله فرعی؛ در آسیب‌شناسی رعایت اصول اخلاقی از جانب دانش‌آموز است. پر بسامدترین مقوله‌های فرعی در عدم رعایت اصول اخلاقی از جانب دانش‌آموز شامل: ورود به پایگاه‌های علمی شبکه، کمک گرفتن از دیگران، استفاده از کتب و جزوات درسی، عدم یادگیری دروس بر اثر تلاش اندک، عدم نظارت اولیای مدرسه، اجبار والدین در اخذ نمره بالا، تربیت نادرست خانوادگی، تأثیر هم‌سالان و عدم توانمندی معلم در برگزاری امتحان است. همچنین این پژوهش تأثیر عدم رعایت اصول اخلاقی در ارزشیابی مجازی را بر محتوای آموزش در ۵ مقوله فرعی و راهکارهای غلبه بر آنها را در ۶ مقوله فرعی ارائه می‌دهد.

واژه‌های کلیدی: آسیب شناسی، اصول اخلاقی، ارزشیابی تحصیلی مجازی، مقطع ابتدایی.

Tavassoli_t@yahoo.com

* استادیار، گروه علوم تربیتی دانشگاه قم، قم، ایران (نویسنده مسئول)

** دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه علوم تربیتی دانشگاه قم، قم، ایران.

مقدمه

یکی از موضوعات مهم جهانی در حال حاضر آموزش مجازی و ارزیابی تحصیلی مجازی است. این تکنولوژی آموزشی قدرت آن را دارد که مرزهای زمان و مکان را بین دانش‌آموز، معلم، خانه، کلاس درس و دسترسی به محتوای آموزشی را از بین برده و به گسترش یادگیری فراتر از مدرسه کمک نماید (Saedi et al., 2016, 101). پیشرفت علمی در این عرصه نه تنها مفاهیم سنتی معلم، دانش‌آموز و کلاس درس را متحول ساخته، بلکه ماهیت تحصیل و دانش-اندوزی را نیز دگرگون کرده است (Ghaznavi et al., 2018, 4). همچنین شبکه‌های یادگیری برخط به دلیل تأکید بر فردگرایی، انتقال مسئولیت یادگیری از آموزشگاه و معلم به یادگیرنده، سازماندهی بر اساس نیازهای یادگیرندگان، بهره‌گیری از تخصص طیف گسترده‌ای از افراد به عنوان یاددهنده، تکیه بر دانش تخصصی و کاربردی به جای دانش نظری و آموزشگاهی؛ امکان یادگیری همیشه، برای همه، توسط همه و در همه جا را فراهم کرده است (Sarmadi et al., 2020). از طرف دیگر در همه نظام‌های آموزشی رسمی، ارزشیابی تحصیلی بخش بسیار با اهمیت در میزان یادگیری و کسب آموخته‌ها به حساب می‌آید. ارزشیابی تحصیلی از آن جهت دارای اهمیت است که سبب ثبت مطالب در ذهن فراگیر شده و به یادگیری بیشتر تحصیلی می‌انجامد. Wiggins (1989) ارزشیابی را ابزار پیشبرد تکالیف آموزشی می‌شناسد و در نظر Stiggins and Conklin (1992) ارزشیابی تحصیلی مقوله‌ای ارزشمند در تشخیص، گروه‌بندی، ارتقاء به کلاس‌های بالاتر و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان تلقی می‌شود. مسلم است که عدم رعایت اصول اخلاقی در ارزشیابی تحصیلی، مانعی در جهت تحقق اهداف است و این امکان ارزشمند آموزشی می‌تواند فرصت‌ها و تهدیدهای خاص خود را داشته باشد. از دید برخی پژوهشگران مؤلفه‌ی هزینه - اثر بخشی، مهم‌ترین فرصت در آموزش مجازی و مؤلفه‌های ذهنی - عاطفی و ارتباطی استاد - دانشجو و تدریس - یادگیری به عنوان تهدیدهای یادگیری الکترونیکی شناخته می‌شوند (Rezaee et al., 2018). بنابراین همیشه این نگرانی وجود دارد که اگر فراگیران به عدم صداقت علمی به عنوان یک رفتار هنجاری نگاه کنند، زمانی که وارد شغل می‌شوند، درگیر شیوه‌های غیراخلاقی کسب و کار شوند (Bakhtiari & Soleimani, 2017). در بعد روان‌شناختی نیز، دانش‌آموز یا دانشجویی که با استفاده از تقلب به موفقیت آموزشی دست پیدا کند، ممکن است به این رفتار نادرست اعتیاد پیدا کرده و پس از آن برای

رسیدن به اهداف تحصیلی و کسب نمرات برتر در آینده تلاشی نکند (Ahanchian et al., 2016, 3). این رویه ناصادقانه علمی ممکن است به تحصیلات دانشگاهی نیز نفوذ کند و شیوه‌های غیر اخلاقی را در بین دانشجویان همچون تقلب در امتحان، بی‌صدافتی در انجام تکالیف، سرقت علمی و بی‌صدافتی در پژوهش را سبب شود، همه این موارد منجر به اخلال در توسعه فردی و اجتماعی می‌شود (Akbari Khudlan et al., 2021). پس می‌توان گفت که هدف از به وجود آمدن نهادها و مراکز آموزشی، صرفاً با سواد کردن مردم نیست؛ بلکه آشنایی و پای‌بندی افراد به ارزش‌های اخلاقی و اخلاقی زیستن نیز هست. با این توضیح، هدف اصلی این مقاله «آسیب‌شناسی ارزیابی تحصیلی مجازی در عدم رعایت اصول اخلاقی از دیدگاه معلمان مقطع ابتدایی در سه شهر استان لرستان» است. با توجه به هدف مورد نظر، سه پرسش پژوهش نیز به صورت زیر مطرح می‌گردد:

- در برگزاری امتحان مجازی چه آسیب‌های اخلاقی از جانب دانش آموز دیده می‌شود؟
- عدم پای‌بندی به اصول اخلاقی در امتحان چه آسیبی به محتوای آموزش وارد می‌کند؟
- چه راهکارهایی برای رعایت اصول اخلاقی در ارزیابی تحصیلی مجازی وجود دارد؟

مفهوم‌شناسی

آموزش مجازی: آموزش مجازی به آموزشی گفته می‌شود که در محیط شبکه به وقوع می‌پیوندد. در این آموزش کلیه فعالیت‌های تدریس و یادگیری، به کمک ابزارهای الکترونیکی انجام می‌شود (Akbari Bayatiani, 2012, 8). در تعریفی دیگر نیز آمده است که: هر نوع فرایند یاددهی - یادگیری که از فناوری‌های اطلاعاتی، ارتباطی و رایانشی استفاده می‌کند (Seghatoleslami, 2015, 110).

ارزشیابی: ارزشیابی، فرایند جمع‌آوری و تفسیر نظام‌دار شواهدی است که در نهایت به قضاوت ارزشی با توجه به اقدامی معین، بیانجامد و اطمینان از اینکه تا چه حد برنامه‌های آموزش مجازی از استانداردها عبور داده شده است، حاصل آید (Maleki, 2009).

اصول اخلاقی: اصول اخلاقی، مجموعه اصل‌ها و ارزش‌های عموماً پذیرفته شده‌ای است که درستی یا نادرستی و خوبی یا بدی رفتار افراد یک جامعه را مشخص می‌سازد (Anwari, 2005, 22). همچنین اصول اخلاقی به عنوان شاخه‌ای از فلسفه اخلاق شناخته می‌شود

(Golshan Tafti, 2017, 10).

نقش معلم مجازی: معلم مجازی باید بکوشد تا با ارزشیابی مداوم از آموخته‌های یادگیرندگان و ارائه بازخورد، مدیریت فرآیند آموزش را عهده دار شود (Avalos, 2011, 10). نقش معلم در محیط مجازی با معلم سنتی متفاوت است. در آموزش مجازی معلم باید قدرت جذب دانش‌آموز را در فضای غیر واقعی داشته باشد (Johnson et al., 2004, 281).
آسیب‌شناسی: آسیب‌پذیری اخلاقی شامل هر نوع عمل فردی یا جمعی است که در چارچوب اصول اخلاقی و قواعد عام جامعه قرار نمی‌گیرد (Farahmand et al., 2015, 113).

پیشینه پژوهش

با اینکه ارزیابی تحصیلی مجازی پدیده‌ای بسیار نوظهور در آموزش مجازی است، اما پژوهش‌های قابل توجهی در این زمینه صورت گرفته است:

Baker (2012) در پژوهشی نشان داد استفاده صد درصدی از نرم افزارهای گوناگون آنتی پلاگیات^۱ (ضد سرقت علمی) در نظام آموزشی و در مقاطع مختلف تحصیلی، مجلات، همایش‌ها و کنفرانس‌ها و دسترسی همگان به این نرم افزارها امکان ارزیابی بهتر فعالیت‌های علمی دانشجویان و به ویژه دانشجویان آموزش مجازی را فراهم می‌کند. این موضوع سبب آن می‌شود که تقلب علمی تا حد بسیار بالایی کاهش یابد.

Zamani and Torabian (2017) طی پژوهشی تحت عنوان «هنجارهای اخلاقی حریم خصوصی در فضای مجازی آموزش عالی و آموزش‌های دانشگاهی» به این نتیجه رسیدند که هنجارهای اخلاق اسلامی، در فضای مجازی آموزش عالی و آموزش‌های دانشگاهی با مفاهیم کلی صداقت، امانت، رازداری، تعهدپذیری و حریم خصوصی پیوند عمیقی دارد.

Zarei et al. (2018) در پژوهش خود با عنوان «شناسایی عوامل مؤثر و موانع کاربرد یادگیری الکترونیک در جهت افزایش سلامت روان دانش‌آموزان مدارس ابتدایی شهرستان کرج» (یک مطالعه کیفی) به این موارد دست یافتند که موانع ساختاری و سازمانی، نبود آموزش‌های لازم برای معلمان، عدم انطباق برنامه درسی موجود با فناوری اطلاعات و ارتباطات، ضعف مدیریتی و موانع فرهنگی از مهمترین عوامل مشکل‌زا در آموزش مجازی هستند.

1- Anti-plagiat

- Rodrigues et al. (2018) در مروری بر فرایند ارزیابی در آموزش الکترونیکی به این نتیجه رسیدند که برای دستیابی به کیفیت بالاتر در محیط یادگیری الکترونیک لازم است که فرایند یادگیری و تدریس بطور متناوب و پیوسته مورد ارزیابی قرار گیرد.
- Martin et al. (2019) پژوهشی با هدف «بررسی برنامه‌های مربیان و دانشکده‌های موفق در رابطه با تدریس آنلاین» بیان کردند که بازخورد به موقع، در دسترس بودن و حضور و ارتباط دوره‌ای، برخی از راهکارهای تسهیل‌گری بود که مربیان موفق این دوره‌ها از آن استفاده می‌کردند.
- Moradi and Kordloo (2019) طی پژوهشی که با عنوان «پدیدارشناسی تنگناهای اخلاقی آموزش الکترونیکی در آموزش عالی مجازی ایران» انجام دادند، نشان دادند که به دلیل فقدان ارتباط چهره به چهره و عدم الگوگیری اخلاقی دانشجو از رفتارهای واقعی استاد، زمینه رشد اخلاقی چندان فراهم نیست.
- Abasi et al. (2020) در پژوهش «تجربه زیسته معلمان دوره ابتدایی از فرصت‌ها و چالش‌های تدریس در شبکه آموزشی دانش‌آموزان (شاد)» به این نتیجه رسیدند که ایجاد انگیزه در معلمان برای ارتقاء سواد رسانه‌ای، شناخت معلمان توانمند و خلاق و فراهم شدن زمینه‌ای برای به اشتراک گذاشتن فایل‌ها و تجاربشان، علاقه‌مند کردن دانش‌آموزان به دانش روز و پژوهش، انعطاف در ساعت شروع کلاس و پرورش خلاقیت در دانش‌آموزان برای ارائه تکالیف، در غنا بخشی به این شبکه مؤثر است.
- Mirani et al. (2020) نیز در پژوهشی با عنوان کرونا و چالش‌های آموزش مجازی در ایران، نتیجه گرفتند که آموزش مجازی در ایران به دلیل آنکه تا قبل از بحران کرونا به صورت جدی دنبال نشده بود و زیرساخت‌های آن نیز فراهم نبود، در طراحی و اجرا با چالش‌های اساسی رو به رو شده است که موفقیت آن را کم رنگ می‌کند.
- Rezaei (2020) نشان داد که مهم‌ترین شیوه‌های ارزشیابی مجازی از آموخته‌های دانشجویان در دوران شیوع کرونا عبارتند از: امتحان حضوری، امتحان کتبی مجازی، امتحان شفاهی مجازی، پرسش و پاسخ شفاهی، کار پوشه الکترونیکی و ارزشیابی چندگانه (تلفیقی). بسنده کردن به یک روش ارزشیابی، اعتبار ارزشیابی را کاهش می‌دهد و روش‌های چندگانه (تلفیقی) برای ارزشیابی لازم است.
- Mosibati Ardakani et al. (2021) در پژوهش خود با عنوان «مشکلات و چالش‌های

آموزش مجازی در دوران شیوع ویروس کرونا در مقطع ابتدایی» به این نتیجه دست یافتند که به دلیل عدم آمادگی خانواده‌ها، مشکلات فراوان است، اما می‌توان با فراهم کردن زیر ساخت‌ها و پایه ریزی بستر فرهنگی، به گونه‌ای اقدام کرد که این نوع آموزش بعد از دوران همه‌گیری بیماری کرونا نیز مفید واقع شود.

Hajizadeh et al. (2021) در پژوهش خود با عنوان: «تحلیل فرصت‌ها و چالش‌های آموزش مجازی در دوران کرونا، رهیافت توسعه آموزش مجازی در پسا کرونا» به این نتیجه دست یافتند که پاندمی کرونا از یک طرف باعث افزایش مهارت و تجربه آموزشی کلیه ذی‌نفعان شده و از طرفی دیگر آسیب‌های جسمانی، روانی، افت تحصیلی، فرسودگی شغلی را به بار آورده است. نتیجه اینکه پیشینه از ارزشمندی آموزش مجازی و مشکلات اخلاقی نهفته در ارزیابی تحصیلی مجازی حکایت دارد و پژوهش حاضر این مسأله را در مقطع ابتدایی با جزئیات بیشتری بررسی می‌کند تا اهمیت موضوع را نشان دهد.

روش تحقیق

این پژوهش، با رویکرد کیفی با جامعه آماری و نمونه هدفمند انجام شده است. تعداد نمونه آماری تا رسیدن به قاعده اشباع نظری ۲۵ نفر است. قاعده اشباع نظری زمانی پیش می‌آید که دیگر داده‌ها جدید نباشند و سخنان آزمودنی‌ها تکرار شود (Flick, 2006, 139). تلاش اصلی در نمونه‌گیری هدفمند، آن بود که اعضای نمونه بعد از همه‌گیری بیماری کرونا، درگیر آموزش مجازی و ارزیابی مجازی باشند، لذا نمونه از جامعه مورد نظر شامل شهرهای پرجمعیت استان لرستان یعنی بروجرد، خرم‌آباد و دورود انتخاب شد. چون در تحقیق کیفی تعمیم مد نظر نیست و انتقال پذیری یافته‌ها به موارد مشابه یک اصل اساسی است (Andreas, 2003; Streubert & Carpenter 2007, 230). بنابراین نهایت دقت بر این قرار گرفت که جامعه و نمونه به گونه‌ای انتخاب شوند که معرف این اصل اساسی باشند. ابزار گردآوری داده‌ها پرسش‌نامه محقق ساخته است که از طریق پیام‌رسان‌های الکترونیکی ارسال شد. برای تکمیل داده‌ها، مخصوصاً پاسخ‌های مختصر از مصاحبه نیمه ساختار یافته نیز استفاده شد و تجزیه و تحلیل داده‌ها به صورت توصیفی و با کمک نرم‌افزار Maxqda10 در تعیین مقوله‌های اصلی و فرعی صورت گرفت.

روایی تحقیق: برای روایی داده‌ها ملاک‌هایی مد نظر قرار گرفت که به عنوان ملاک‌های اساسی از طرف دانشمندان و صاحب‌نظران این عرصه مطرح شده است. مهم‌ترین این ملاک‌ها عبارتند از: (۱) اعتبارپذیری. (Lincoln and Goba (2000) اعتبارپذیری را با تماس طولانی و مستمر با آزمودنی‌ها، بررسی زوایای مختلف و تبادل نظر با آن‌ها میسر می‌دانند. برای دستیابی به این منظور از روش‌های مختلفی مانند درگیری طولانی مدت با موضوع مورد نظر در تکمیل پرسشنامه و مصاحبه‌های تکمیلی به مدت یکسال، بازنگری نتایج به وسیله آزمودنی‌ها و همکارانشان، دادن فرصت برای ارائه نظرات، تأیید نظرات توسط آزمودنی‌ها، یادداشت برداری دقیق و طرح سؤالات روشن در حد توان انجام شد.

(۲) انتقال پذیری. (Andreas (2003 معتقد است که در تحقیق کیفی برخلاف تحقیق کمی تعمیم وجود ندارد، اما انتقال به موارد مشابه وجود دارد، انتقال زمانی میسر است که توصیفی غنی از داده‌ها و دقت در تحلیل نمادها، نشانه‌ها و عبارات صورت پذیرد. در این تحقیق نهایت دقت در جمع‌آوری داده‌ها و توصیف و تحلیل آن‌ها به عمل آمده است، جدول‌ها و تحلیل محتوایی آن‌ها بیانگر این امر هستند.

(۳) تأییدپذیری. (Andreas (2003 معتقد است منظور از تأیید پذیری تأیید داده‌ها و یافته‌ها از سوی متخصصان و اهل فن است. تمامی مراحل این تحقیق و دست‌آوردهای نهایی آن توسط سه نفر از استادان دانشگاه، برخی آزمودنی‌ها و همکارانشان مورد بازبینی قرار گرفته و نظراتشان اعمال شده است.

پایایی تحقیق: (Clont and Saeale (2003 معتقدند پایایی یا پایداری، با تداوم زمانی حاصل می‌شود، بدین صورت که فرآورده‌های تلخیص داده‌ای یا یادداشت‌ها و یا کدگذاری‌ها در یک بازه زمانی معین تکرار شوند (Golafshani, 2003). برای دستیابی به این منظور از روش (Bowen and Bowen (2008 با عنوان شاخص ثابت، یا پایایی باز کدگذاری استفاده شد (Khastar, 2010, 168). یعنی پایایی پژوهش از طریق دو بار کدگذاری توسط یک کدگذار (شاخص ثابت) مورد بررسی قرار گرفت. کدهای مشابه با عنوان «توافق» و کدهای غیرمشابه با عنوان «عدم توافق» تعیین شدند. از بین مصاحبه‌های موجود، چهار پرسش‌نامه و مصاحبه تکمیلی که بالاترین بار اطلاعاتی را داشتند، پس از گذشت سه هفته، مجدد کدگذاری شد، نتایج در جدول ۱ ذکر شده است. براساس جدول، مقدار پایایی بازکدگذاری، 96% به دست

آمد که میزان بالایی است:

$$\frac{2 \times \text{کدهای مورد توافق}}{\text{کل کدها}} \times 100 \Rightarrow \frac{84 \times 2}{174} \times 100 = 96\%$$

جدول ۱. نتایج باز کدگذاری پاسخها
Table 1. The results of the answers after two coding

پایایی	عدم توافق	تعداد توافقات	تعداد کل کدها	شماره شرکت کننده
Reliability	Disagreed codes	Agreed cods	Total cods	Participant number
85%	6	18	42	7
91%	3	17	37	14
100%	0	30	60	8
95%	2	19	40	11
96%	11	84	174	کل

یافته‌ها

پرسش اول: در برگزاری امتحان به صورت مجازی چه آسیب‌های اخلاقی از جانب دانش‌آموزان دیده می‌شود؟

جدول ۲. مقوله‌های مستخرج از تحلیل مصاحبه‌ها و پرسشنامه‌ها در عدم رعایت اصول اخلاقی

Table 2. Dimensions and items extracted from the analysis of interviews and questionnaires for the first question

فراوانی abundance	مقوله فرعی Sub-category	مقوله اصلی main category
23	کمک گرفتن از دیگران	شیوه‌های عدم رعایت اصول اخلاقی
22	استفاده از کتاب و جزوه‌های درسی	
10	استفاده از اینترنت	
7	امتحان دادن توسط شخصی دیگر	
6	غیبت به بهانه‌ی قطعی اینترنت	منشاء عدم رعایت اصول اخلاقی
18	اجبار والدین برای اخذ نمره بالا	
15	تربیت نادرست خانوادگی	
10	عدم نظارت اولیاء مدرسه	
10	تلاش اندک	تشدیدکنندگان عدم رعایت اصول اخلاقی
9	سهل‌انگاری معلم در برگزاری امتحان مجازی	
4	تحریک هم‌سالان و هم‌کلاسی‌ها	
4	اضطراب امتحان	
3	وجود مشکلات خانوادگی	

تحلیل یافته‌ها: شیوه‌های عدم رعایت اصول اخلاقی: تحلیل‌های دقیق‌تر از دید آزمودنی‌ها و مؤید بالاترین فراوانی‌های مندرج در جدول، این است که دانش‌آموزان ابتدایی به علت کم سن و سال بودن، مورد توجه و ترحم والدین و نزدیکان قرار گرفته و کمک دریافت می‌کنند: «تقلب می‌کنند به صورت کمک گرفتن از اطرافیان». (آزمودنی شماره ۲۲). «دسترسی آنی به اینترنت و نرم افزارهای کمک آموزشی با کمک دیگران از راه‌های تقلبشان است» (آزمودنی شماره ۱۶ و ۲۳). نکته بسیار قابل تأمل اینکه در موارد اندکی آزمودنی‌ها به این عمل بسیار غیر اخلاقی اشاره داشتند: مبنی بر اینکه افرادی به جای دانش‌آموز امتحان می‌دهند و اجرت دریافت می‌کنند و یا اینکه در فضای مجازی سایت‌ها و صفحاتی وجود دارد که در برابر دریافت مبلغی پول به جای دانش‌آموز امتحان می‌دهند و یا به او کمک می‌کنند. (آزمودنی شماره ۱۶ و ۲۳). در موارد دیگر به نقش اطرافیان غیر از والدین همچون دوستان، هم‌کلاسی‌ها، خواهر یا برادر و سایرین اشاره شده است: «به صورت مشورتی با دوستانشان و یا اولیاء به سوالات پاسخ می‌دهند، پیامک‌هایی در گروه می‌گذارند، یا از خواهر و برادرشان کمک می‌گیرند» (آزمودنی شماره ۱۲). بعد از کمک گرفتن از دیگران، استفاده از کتاب درسی و جزوات کمک آموزشی بالاترین فراوانی را به خود اختصاص داد: «از روی کتاب می‌نویسند. حتی عین جمله می‌آورند» (آزمودنی شماره ۸).

منشاء عدم رعایت اصول اخلاقی: منشأ عدم رعایت اصول اخلاقی از دید آزمودنی‌ها متنوع بود و نکته جالب توجه اینکه باز هم بیش‌ترین فراوانی را به خانواده و عملکردش در بی‌توجهی به رسالت برگزاری امتحان، اخذ نمره بالا و تربیت نادرست می‌دهد: آزمودنی شماره ۱۰ می‌گوید: «بعضی اوقات دانش‌آموز درس را اصلاً نمی‌خواند و برخی والدین نیز به جای توجه به یادگیری، صرفاً به نمره توجه می‌کنند، اگر نمره قابل قبولی نگیرد و یا بالاترین نمره نیاورد، او را سرزنش می‌کنند و با دیگر افراد مقایسه می‌کنند». در این بیانات مسلم است که امنیت روانی کودک درون خانه به مخاطره افتاده است. آزمودنی شماره ۱۱ می‌گوید: «در درسی که دانش‌آموز خوب یاد نگرفته است، مجبور به تقلب می‌شود تا نمره‌اش کم نشود یا اینکه اصول اخلاقی را نمی‌داند و این از عدم توجه به اخلاق است». بر اساس این اظهار و موارد مشابه مانند تلاش اندک که خود می‌تواند نشأت گرفته از بی‌علاقگی دانش‌آموز و عوامل متعدد دیگر باشد، بسیار تأثیر گذار است. همچنین در موارد اندک آزمودنی‌ها به بی‌خیالی والدین و رها کردن کودک به حال خود نیز اشاره داشتند.

عوامل تشدید کننده: سهل انگاری معلم، تحریک هم‌کلاسی‌ها، سن بلوغ و مشکلات خانوادگی از عوامل مهم تشدید کننده است: «دوستانی که دارند و تحریکشان می‌کنند» (آزمودنی شماره ۶). «فشارهای روحی و روانی ناشی از سنین بلوغ» (آزمودنی شماره ۱۷). همچنین: «عدم ارزیابی‌های مستمر منجر به تجمع دروس و بعد هم تقلب می‌شود.» (آزمودنی شماره ۱۴). اضطراب نیز نقش دارد: «حتی دیده شده که دانش‌آموز درس خوانده اما به دلیل استرس زیاد تقلب می‌کند.» (آزمودنی شماره ۲۳).

پرسش دوم: عدم پای‌بندی به اصول اخلاقی در برگزاری امتحان چه آسیبی به محتوای آموزش وارد می‌کند؟.

جدول ۳. آسیب به محتوای آموزش مستخرج از تحلیل مصاحبه‌ها و پرسشنامه‌ها در پرسش دوم
Table 3. Damage to the content of instruction extracted from the analysis of interviews and questionnaires in the second question

مقوله اصلی main category	مقوله فرعی Sub-category	فراوانی abundance
آسیب به نظام آموزشی کشور	افت کیفیت محتوای آموزشی	22
	عدم تحقق اهداف آموزشی	21
آسیب به دانش‌آموز	افت تحصیلی برای دانش‌آموز	9
آسیب به جامعه	ایجاد بحران بی‌سوادی در جامعه	8
آسیب به معلم	بی‌انگیزه شدن معلم	5

تحلیل یافته‌ها: مسلم است که در نظام آموزش و پرورش کشور محتوای آموزش که همان کتابهای درسی هستند، هسته اصلی و مرکزی یادگیری محسوب شده و عمده تلاش معلمان در کلاس صرف آموزش این محتوا می‌شود، هر نوع بی‌دقتی و یا عدم صداقت رفتاری چه از جانب دانش‌آموز باشد یا معلم و یا مدیریت مدرسه آسیب جدی به محتوا و اصل یادگیری وارد می‌کند و حاصل آن به هدر رفتن هزینه‌ها، افت سواد علمی در جامعه و آسیب همه جانبه به دانش‌آموز و تضعیف نظام آموزشی کشور است و این پیامدها مورد اتفاق نظر بسیاری از آزمودنی‌ها بود: «تضعیف نظام آموزشی و گسترش بی‌سوادی در جامعه.» (آزمودنی شماره ۲۲). «دانش‌آموز در حق خود اجحاف می‌کند و در پایه‌های بالاتر ضربه‌های بیش‌تری می‌بیند و جامعه نیز همین‌طور» (آزمودنی شماره ۴). «شکست در وظیفه تعلیم و تربیت.» (آزمودنی شماره ۱۸). «بی‌انگیزگی معلم جهت آموزش، ثمره این اتفاق است» (آزمودنی شماره ۲۰). همچنین

بی برنامه بودن کودک درون خانه، کم‌کاری معلم و یا رفتارهای غلط او مانند عصبی بودن، ملال، عدم تسلط به نرم افزارها، مشغولیت‌های ذهنی و مشکلات زندگی موارد دیگری بود که مورد توجه آزمودنی‌ها قرار گرفته بود.

پرسش سوم: چه راهکارهایی برای رعایت اصول اخلاقی وجود دارد؟

جدول ۴. ابعاد و گویه‌های مستخرج از تحلیل مصاحبه‌ها و پرسشنامه نرم افزارهای کمک آموزشی با کمک دیگران از راه‌های تقلبشان است» (آزمودنی شماره ۱۶ و ۱۷ در پرسش سوم

Table 4. Dimensions and items extracted from the analysis of interviews and questionnaires for the third question

فرآوانی abundance	مقوله فرعی Sub-category	مقوله اصلی main category
18	آموزش اصول اخلاق و فرهنگ سازی	وظیفه مدرسه
17	نظارت مدرسه در ارزیابی تحصیلی مجازی	
7	ایجاد امکانات پیشرفته‌تر ارزشیابی	
7	برگزاری جلسه اولیای مدرسه با والدین	
5	قدردانی از زحمات معلمان وظیفه شناس	
3	اعطاء جایزه به دانش‌آموزان با اخلاق	

تحلیل یافته‌ها: نقش نظارتی و مدیریتی مدرسه بدیهی‌ترین و مهم‌ترین عامل در سلامت برگزاری امتحان است و تقریباً تمامی آزمودنی‌ها در عبارات مختلف به آن اشاره کردند: «ایجاد فرهنگ، انجام آزمون‌های سالم و به دور از تقلب در دانش‌آموزان، ایجاد بستر و محیطی که در آن امکان خروج از سایت برای ورود به اینترنت و جستجو وجود نداشته باشد و اینکه دوربین و میکروفون و... دانش‌آموز را محدود کند» (آزمودنی شماره ۳). «وزارت آموزش و پرورش باید تمهیدات لازم را برای معلم فراهم کند از قبیل وسایل ارتباطی» (آزمودنی شماره ۱۳). «آموزش رعایت اخلاق و رعایت عدالت در نمره دهی» (آزمودنی شماره ۲۱). (در بخش پیشنهادها در این باره بیشتر صحبت می‌شود).

بحث و نتیجه‌گیری

در نظر بسیاری از فیلسوفان تربیتی، دوره ابتدایی مهم‌ترین دوره یادگیری است و برنامه‌نویسان آموزش و پرورش کشور در تعیین اهداف دوره ابتدایی، آموزش اخلاق اسلامی را بعد

از آموزش دین و مبانی شریعت مقدس اسلام قرار داده و بر آن تأکید کرده‌اند.^۱ همچنین در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی (۲۰۱۱)، در مبحث اهداف کلان، نخست تربیت انسان موحد و مؤمن مد نظر قرار گرفته و پس از آن بر تربیت انسان اخلاقی تأکید شده است. در برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران، مصوبه شورای عالی آموزش و پرورش (۲۰۱۲)، اخلاق یکی از عناصر پنجگانه ساحت‌های تربیت در کنار تعقل، ایمان، علم و عمل ذکر شده است (ص ۱۵، بند ۵-۷)، پس آموزش اخلاقی و اخلاقی زیستن از اهداف مهم دوره ابتدایی است. از طرف دیگر هم اکنون بشر به مزایای آموزش مجازی و امکانات آن پی برده است و بدون شک در پسا کرونا و در آینده استفاده بیشتر و بهینه خواهد نمود و این نکته مورد توجه Mirani sargazi et al. (2020) در تحقیقشان نیز قرار گرفته است، لذا مهم‌ترین هدف از انجام این پژوهش و پرسش از آموزگاران شرکت کننده در تحقیق، «پی بردن به رعایت اخلاق از جانب دانش‌آموزان در ارزیابی تحصیلی مجازی در آموزش دوره ابتدایی بود». لازم به ذکر است که در این پژوهش اساساً آن نوع از آزمون مد نظر بود که کتبی باشد مانند امتحانات اصلی در پایان سال تحصیلی، مؤید این نوع از ارزشیابی، نظر ۲۲ نفر از ۲۵ نفر آزمودنی است که با صراحت گفتند که: «دانش‌آموز کتاب یا جزوه درسی را باز کرده و از روی آن می‌نویسد»، (مندرج در بند دوم از جدول ۲).

در این پژوهش آموزگاران یا آزمودنی‌های پژوهش، از جنبه‌های گوناگون به پرسش‌های مطرح شده در فرآیند تحقیق پاسخ دادند و مقوله‌های فرعی زیادی به دست آمد؛ اما گنجایش این نوشتار در آن حد نیست که بتوان به همه آن‌ها پرداخت، لذا به مواردی که دارای بیش‌ترین فراوانی بودند و یا نکته‌ای اساسی مطرح می‌کردند، بسنده شد. تقریباً همه آزمونی‌ها بر این نکته اتفاق نظر داشتند که ارزیابی تحصیلی مجازی عملاً در محیط خانه و با نظارت والدین صورت می‌گیرد، پس فرهنگ خانواده‌ها نقشی اساسی در این زمینه دارد، همان‌گونه که نتایج تحقیق (Mosibati Ardakani et al. (2021 هم به این امر اشاره دارد. در این راستا آزمودنی‌ها خواهان آموزش اخلاق به والدین در برگزاری صحیح امتحان بودند و توجیه والدین را وظیفه مدیریت مدرسه می‌دانستند، برخی آزمودنی‌ها بر این نکته تأکید داشتند که اگر والدین پشتیبان کارهای غیراخلاقی فرزندان خود باشند، تربیت دانش‌آموزان از لحاظ رعایت اصول اخلاقی در مدرسه تقریباً محال است. شاید بتوان گفت که مهم‌ترین دستاورد این تحقیق رفتار نابهنجار

۱- مصوبه ششصد و چهلمین جلسه شورای آموزش عالی آموزش و پرورش ایران

والدین و سایر اعضای خانواده با فرزندانشان آن هم در دوران تربیت پذیری کودک است. بدین صورت که مسئولیت پذیری، صبر در آموختن و ارزشمندی ارزیابی را فدای منفعت آنی و عینی کسب نمره و ارتقاء به پایه‌های بعدی آموزش می‌کنند و این رویه، پیامدهای خطرناک برای نسل‌های آتی و جامعه ما دارد. بنابراین در ارزیابی تحصیلی مجازی که همه مراقبت‌ها باید درون خانه انجام شود، امکان عدول از موازین اخلاقی و قانونی وجود دارد، این نتیجه با پژوهش‌های (Moradi and Kordloo (2019) و (Zamani and Torabian (2017) که در پیشینه بیان شد، همخوانی دارد. نکته بعدی که آزمودنی‌ها نقش آن را در بین دانش‌آموزان مخصوصاً پایه‌های پنجم و ششم چشم‌گیر دانستند و چه بسا که در دوره متوسطه (نوجوانی) نیز تشدید شود، تاثیر همسالان و هم کلاسی‌ها در عدم رعایت اصول اخلاقی است. در نظر آنان اگر دانش‌آموزان در گروه‌های مجازی دوستانه حضور داشته باشند، بقیه را نیز ترغیب به تقلب می‌کنند، به طوری که گروه‌های کلاسی تبدیل به مکانی برای تقلب دسته جمعی دانش‌آموزان و موقعیتی برای دور زدن قوانین می‌شود. گاهی اوقات دانش‌آموز برای اینکه نشان بدهد در کلاس درس سرآمد است و یا می‌خواهد توجه معلم را به خود جلب کند و حتی برای به تمسخر گرفتن معلم و کلاس درس و یا شجاعت کاذب در گروه دوستان، عمل خلاف اخلاق انجام می‌دهد.

همچنین در پرسشنامه‌ها و مصاحبه‌های انجام شده، مشخص شد که اضطراب نیز عامل مهمی در بروز رفتارهای غیراخلاقی به شمار می‌رود. چه بسا افراد زرنگ و درس‌خوان نیز برای موفقیت در امتحان، غیراخلاقی عمل می‌کنند. اضطراب ناشی از کمبود وقت و یا فراموشی مطلب خوانده شده و قطعاً فشار خانواده باعث می‌شود در دانش‌آموزان زرنگ نیز انگیزه تقلب ایجاد شود. نکته بعدی که از دید آزمودنی‌ها جای دقت فراوان دارد، عملکرد ضعیف معلم در تدریس، تبعیض بین دانش‌آموزان در توجه و نمره دادن، سهل‌انگاری در برگزاری ارزیابی‌های مستمر کلاسی، عدم تسلط به امکانات فضای مجازی و بی‌توجهی به امکانات کنترل و نظارت است که باید در رفع آن اقدام لازم به عمل آید. این نتایج در راستای نتایج پژوهش‌های (Rezaei (2020) و (Rodrigues et al. (2018) نیز هست که بر نقش معلم تأکید کرده‌اند. دست‌آورد بعدی این پژوهش، پاسخ به پرسش اصلی مربوط به ارائه راهکارها برای حل این معضل اخلاقی بود که به عنوان پیشنهاد ذکر می‌شود.

پیشنهادها

از آنجا که در آموزش مجازی حرف اول را ابزارهای الکترونیک می‌زنند، لذا تقویت زیر ساخت‌های نرم افزاری و سخت افزاری در برگزاری امتحان توسط مدیریت مدرسه و وزارت آموزش و پرورش امری حیاتی است، به طوری که استفاده‌های سوء از فضای مجازی را به حداقل برساند. این پیشنهاد با پیشنهاد Baker (2012) در استفاده از ابزارهای ضد سرقت علمی، همخوانی دارد و عدم توجه به آن در پژوهش Zarei et al. (2018) به عنوان یکی از عوامل مشکل‌زا در آموزش مجازی به حساب آمده است. برخی آزمودنی‌ها معتقد بودند که مدیریت مدرسه باید زیرساخت‌ها را به نحوی آماده کند که امکان خروج از صفحه امتحانات برای افراد وجود نداشته باشد و یا سایت به میکروفون و دوربین و ربات‌های آزمون ساز مجهز باشد.

اگر چه این پژوهش اساساً ارزشیابی مجازی از طریق آزمون کتبی را بررسی کرد، اما مسلم است که برای کاستن از آسیب‌های اخلاقی لازم است آزمون‌های ترکیبی در ارزیابی‌ها مستمر کلاسی و نهایی در دستور کار قرار گیرد و این پیشنهاد در تحقیق Rezaei (2020) نیز ذکر شده است.

آموزش اصول اخلاق به دانش‌آموزان به صورت فردی و مباحثه‌های جمعی، چون بر طبق نظر آزمودنی‌ها تأثیر هم‌سالان در بروز خلاف چشم‌گیر و روز افزون است.

تشویق دانش‌آموزان سخت‌کوش و درست‌کار به صورت فردی و جمعی.

قدردانی از معلمان آگاه و با تجربه که در برگزاری دقیق و قانونی امتحان موفق‌اند، این پیشنهاد با پیشنهاد Abasi et al. (2020) در دستاوردشان، مربوط به تجربه زیسته معلمان در شبکه آموزشی شاد و استفاده از تجاربشان، نیز هماهنگ است.

آموزش والدین در شناخت وظایفشان، حین برگزاری ارزیابی‌های تحصیلی درون منزل.

اقدام در جهت رفع مشکلات اخلاقی و آموزشی توسط معلم، مدیریت مدرسه و همه ذی‌نفعان در آموزش مجازی. این امر از ظرافت خاص برخوردار است و همان‌گونه که Hajizadeh et al. (2021) در پژوهش خود بیان کرده است به گونه‌ای انجام شود که سبب منفعت شود و از عواملی چون فرسودگی شغلی و خستگی و بی‌میلی در انجام وظایف جلوگیری کند.

سهم مشارکت نویسندگان: در پژوهش حاضر؛ طرح تحقیق، فرآیند گردآوری داده‌ها، تحلیل و تفسیر یافته‌ها، توسط محققان و با بحث و تبادل نظر با همکاران و اساتید فن انجام شد.

تضاد منافع: نویسندگان اذعان دارند که در این مقاله هیچ گونه تعارض منافی وجود ندارد.

منابع مالی: پژوهش حاضر از هیچ نهادی حمایت مالی دریافت نکرده و کلیه هزینه‌ها بر عهده پژوهشگران بوده است.

References

- Abasi, F., Hejazi, E., & Hakimzadeh, R. (2020). Lived experience of primary school teachers of teaching opportunities and challenges in the educational network Students (happy): a phenomenological study. *Journal of Research in Teaching*, 8(3), 1-24.
- Ahanchian, M., Hosseini, M., Hashemi, F., & Tatari, Y. (2016). Phenomenology of Exam Cheating: Experiences of Master's Degree Students, Faculty of Educational Sciences and Psychology, Ferdowsi University of Mashhad. *Quarterly Journal of Research and Planning in Higher Education*, 22(2), 1-24.
- Akbari Bayatiani, A. (2012). Analysis and evaluation of the electronic content of the Islamic Revolution course in the Virtual Faculty of Science and Hadith of Rey city based on the components of the Scrum standard. Master Thesis. Faculty of Psychology and Educational Sciences. Allameh Tabatabaei University, Iran.
- Akbari Khudlan, Z., Rahimi, M., & SHakeri, M. (2021). Qualitative Study of the Phenomenon of Academic Dishonesty among Students. *Journal of Educational Sciences (JEDUS)*, 28(1), 145-164.
- Andreas, R. (2003). Validity and reliability tests in case study research: a literature review with "hands-on applications for each research phase. *Qualitative Market research: An international Journal*, 6(2), 75-86.
- Anwari, H. (2005). Speech studental culture. Tehran: Sokhan.
- Avalos, B. (2011). Teacher professional development in teaching and teacher education over ten years. *Teaching and teacher education*, 27(1), 10-20.
- Baker, M. (2012). Best Practice Strategies to Promote Academic Integrity in Online Education Version. *Instructional Technology Council*, (2), 12-17.

- Bakhtiari, N., & Soleimani, I. (2017). Comparison of moral intelligence and its components in fraudulent and non-fraudulent students. *Culture in Islamic University*, 7(2), 205-226.
- Farahmand, M., Mohammadi, H., & Alinejad, M. (2015). The study of the relationship between socio-cultural components and moral vulnerability. Case Study of High School Students in District 2 of Yazd. *Quarterly Journal of Youth Sociological Studies*, 6(18), 99-126.
- Flick, U. (2006). An introduction to qualitative research. Stag publication LTD. London.
- Ghaznavi, M., Najjari, M., & Rahimi, A. (2018). The role of new educational technologies in the teaching efficiency of teachers. National Conference on Psychological News with emphasis on its applications in work and life, Isfahan.
- Golafshani, N. (2003). Understanding of reliability and validity in qualitative research. *The Qualitative Report*, 8(4), 598-607.
- Golshan Tafti, N. (2017). Investigating the Behavioral and Attitudinal Consequences of Customers' Perception of Ethics in Online Stores. Master Thesis. Management Group. Faculty of Humanities. University of Science and Culture affiliated with Jihade Daneshgahi, Iran.
- Hajizadeh, A., Azizi, GH., & Kihan, J. (2021). Analyzing the opportunities and challenges of e-learning in the Corona era: An approach to education development Virtual in the post-corona. *Journal of Research in Teaching*, 9(1), 174-204.
- Johnson, D., Patton, R., Bimber, B., Almeroth, K., & Michaels, G. (2004). Technology and plagiarism in the university: Brief report of a trial in detecting cheating. *Association for the Advancement of Computing in Education Journal*, 12(3), 281-299.
- Khastar, H. (2010). Provide a method for calculating the reliability of the coding step in research interviews. *Journal of Methodology of Social Sciences and Humanities*, 15(58), 161-174.
- Lincoln, Y., & Guba, E. (2000). Naturalistic inquiry, Sage Publications: Newbury Park, CA.
- Maleki, H. (2009). Basics of secondary education curriculum planning. Tehran: Samt.
- Martin, F., Ritzhaupt, A., Kumar, S., & Budhrani, K. (2019). Award-winning faculty online teaching practices: Course design, assessment and evaluation, and facilitation. *The Internet and Higher Education*, 42, 34-43.
- Mirani Sargazi, N., Heydar Abravan, M. J., Asgari, M., & Kosh Khahesh, R. (2020). Corona and the Challenges of Virtual Education in Iran, 2nd Conference on Psychology, Educational Sciences, Social Sciences and Counseling, Tehran.

- Moradi, A., & Kordloo, M. (2019). Phenomenology of Ethical Barriers to E-Learning in Virtual Higher Education in Iran. *Information and Communication Quarterly in Educational Sciences*, 9(4), 61-76.
- Mosibati Ardakani, M., Reza Pour mir saleh, Y., & Behjati Ardakani, F. (2021). Problems and Challenges of Virtual Education During the outbreak of coronavirus in the Elementary School. *Quarterly Journal of Education Studies*, 7(27), 65-79.
- Rezaee, B., Naderi, N., Tarin, H., & Jafari, H. (2018). Mixed research on e-learning opportunities and threats. *Journal of Educational Sciences (JEDUS)*, 24(2), 151-174.
- Rezaei, A. M. (2020). Evaluating what students have learned during the Corona: Challenges and solutions. *Journal of Educational Psychology*, 16(55), 179-214.
- Rodrigues, M. W., Isotani, S., & Zarate, L. (2018). Educational Data Mining: A review of evaluation process in the e-learning. *Telematics and Informatics*, 35(6), 1-13.
- Saedi, Y., Salehi Omran, E., Shabani, F., & Faramarzi, Z. (2016). Teachers' attitudes toward the use of educational technology in teaching and its relationship with job satisfaction in smart schools. *Information and Communication Technology in Educational Sciences*, 7(2), 99-121.
- Sarmadi, M., Zare, A., Samadi, M., & Farajollahi, M. (2020). Examining the Issues and Dimensions of Learning Webs in Ivan Ilyich's View. *Journal of Educational Sciences (JEDUS)*, 27(2), 117-136.
- Seghatoleslami, A. (2015). Comparative analysis of two conceptual frameworks in e-learning disruption. *Journal of Information Management*, 1(1 and 2), 104-121.
- Stiggins, R., & Conklin, N. (1992). *In teacher hands: Investigating the practices of classroom assessment*. Albany, Suny Press.
- Streubert, H. J., & Carpenter, D. R. (2007). Qualitative research in nursing, advancing the humanistic imperative. *Journal of Nursing Inquiry*, 13(3), 228-236.
- Supreme Council for Cultural Revolution, (2011). Document of Fundamental Evolution of Education. Tehran, Mailroom of supreme council for Cultural Revolution.
- Supreme Council of Education, (2012). National Curriculum of the Islamic Republic of Iran. Tehran, Ministry of Education.
- Wiggins, G. (1989). A True Test: Toward More Authentic and Equitable Assessment. *The Phi Delta Kappan*, 70(9), 703-713.
- Zarei, E., Javaheri Daneshmand, M., & Shikhi Fini, A. (2018). Identifying effective factors and obstacles on using e-learning of primary school

students in Karaj (A qualitative study). *Scientific Journal of Education Technology*, 13(3), 607-617.

Zamani, A., & Torabian, N. (2017). Ethical norms of privacy in cyberspace Higher education and university education. The first international conference on the capacity and effectiveness of cyberspace in promoting religious education.

